

Rehberlik ve Araştırma Merkezi ile Yapılmış Çalışmalar Üzerine Sistemik Bir Derleme

A Systematic Review of Studies Conducted with the Guidance and Research Center

Ali Bıçakcı¹, Orhan Çakıroğlu²

¹Sorumlu Yazar, Bilim Uzmanı, Millî Eğitim Bakanlığı, Gümüşhane Rehberlik ve Araştırma Merkezi, alibck29@gmail.com, (<https://orcid.org/0000-0001-6826-5652>)

²Prof. Dr., Trabzon Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, ocakiroglu@trabzon.edu.tr, (<https://orcid.org/0000-0002-8969-7099>)

Geliş Tarihi: 10.06.2024

Kabul Tarihi: 07.10.2024

ÖZ

Bu araştırmanın amacı Rehberlik ve Araştırma Merkezi [RAM]'lar ile ilgili yapılmış çalışmaların sistemik bir şekilde incelenmesidir. Bu kapsamda hiçbir zaman sınırlamasına gidilmeksizin Eylül 2024'e kadar olan RAM'larla ilgili çalışmalar sistemik biçimde taranmıştır. Araştırmada ERIC, EBSCO, Web of Science, Google Akademik, Dergipark, TR Dizin ve Ulusal Tez Merkezi [YÖK Tez] veri tabanları önceden belirlenen anahtar kelimelerin Türkçe ve İngilizce karşılıkları ile ("RAM", "rehberlik ve araştırma merkezi", "eğitsel değerlendirme", "aile", "öğretmen", "özel eğitim", "tanılama") ve çeşitli kombinasyonlar kullanılarak taranmıştır. Dahil etme ve hariç tutma ölçütleri gözetilerek Eylül 2024 tarihine kadar yapılan literatür taraması sonucunda, araştırmanın dahil etme ölçütlerini karşılayan 49 çalışmaya ulaşılmıştır. Bu çalışmalar; veri toplama aracı, yayın yılı, araştırma yöntemi, yayın dili, katılımcı türü, katılımcı sayısı ve araştırmanın amacı olmak üzere toplamda yedi değişken temelinde değerlendirilmiştir. Ulaşılan çalışmalar betimsel analiz kullanılarak analiz edilmiştir. Analiz sonucunda, araştırmaya dahil edilen çalışmalarda, en çok nitel yöntemin kullanıldığı, bunu nicel yöntemle gerçekleştirilen çalışmaların takip ettiği ortaya çıkmıştır. Katılımcı olarak en çok RAM personelinin seçildiği ve bunu öğretmenlerin izlediği belirlenmiştir. Veri toplama aracı olarak en çok görüşmelerin kullanıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca, araştırmaya dahil edilen çalışmalarda en fazla vurgu yapılan konunun, özel gereksinimli bireylerin değerlendirme süreçleri ve bu süreçlerde yaşanan sorunlar olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Rehberlik ve araştırma merkezi, sistemik derleme, eğitsel değerlendirme, tanılama.

ABSTRACT

The aim of this study is to systematically examine the studies on Guidance and Research Centers [GRCs]. In this context, studies on GRCs until September 2024 were systematically reviewed without any time limitation. ERIC, EBSCO, Web of Science, Google Scholar, Dergipark, TR Index and National Thesis Center [YÖK Thesis] databases were searched with the Turkish and English equivalents of predetermined keywords ("GRC", "guidance and research centre", "educational assessment", "family", "teacher", "special education", "diagnosis") and various combinations. As a result of the literature review conducted until September 2024 by considering the inclusion and exclusion criteria, 49 studies that met the inclusion criteria of the study were reached. These studies were evaluated on the basis of seven variables in total: data collection tool, publication year, research method, publication language, participant type, number of participants, and purpose of the study. The studies were analysed using the descriptive analysis. Findings indicated that qualitative method was mostly used in the studies included in the study, followed by studies

conducted with quantitative method. It was determined that most of the participants were GRC staff, followed by teachers. Interview method was mostly used as data collection technique. In addition, the most emphasised topic in the studies included in the research was special needs.

Keywords: Guidance and research center, systematic review, educational evaluation, diagnosis.

GİRİŞ

Bireysel özellikleri ve eğitsel yeterlilikleri ile gelişim özellikleri bakımından diğer akranlarından belirgin bir şekilde ayrılan bireyler, özel eğitim ihtiyacı olan bireyler şeklinde tanımlanmaktadır (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2018). Bu terim, bireyin bireysel yetenekleri ve öğrenme özellikleri ile diğer öğrencilerden anlamlı bir şekilde ayrıldığı durumları ifade etmektedir. Bu bireylerin eğitim ihtiyaçları, genellikle standart sınıf ortamlarında karşılanamayacak düzeyde özelleştirilmiş bir yaklaşım gerektirir (Akhanlı vd., 2024; Eldeniz-Çetin, 2017). Bu çerçevede öğretim programları, öğrenme materyalleri, sınıf düzenlemeleri ve öğretim stratejileri bireyin ihtiyaçlarına özel olarak düzenlenmelidir (Avcıoğlu, 2011; Camcı-Erdoğan, 2021; Güven & Sözer, 2007). Bu bireylerin varlığı, eğitimdeki çeşitliliği ve bireyin özgün ihtiyaçlarını anlamayı gerektirir.

Özel eğitim, normal gelişim gösteren bireylerden farklı gelişimsel özelliklere sahip bireylerin, mevcut potansiyellerini en üst düzeye çıkarabilmeleri ve yaşam boyu ihtiyaç duydukları işlevleri kazanabilmeleri için onlara sağlanan desteklerin bütünüdür (Metin, 2018). Özel eğitim, bireylerin öğrenme ihtiyaçlarına özelleştirilmiş çözümler sunmayı amaçlayan bir eğitim alanı olup bireylerin potansiyellerini en üst düzeye çıkarmayı amaçlar (Metin, 2018). Özel eğitim hizmeti, tüm bireylerin ayırım yapılmaksızın topluma daha iyi entegre olmalarını ve bağımsız bir yaşam sürmeleri için ihtiyaç duyacakları becerileri kazanmalarını hedefleyerek planlı bir şekilde uygulanmalıdır (MEB, 2018). Bu bağlamda, özel gereksinimli olan bireylerin, günümüz dünyasının beraberinde getirdiği zorluklar ve yeni becerilere adaptasyon süreci, yalnızca alacakları nitelikli bir eğitimle mümkün kılınabilir. Dolayısıyla, bu bireylerin gereksinimlerine uygun olarak en kısa sürede özel eğitim desteğiyle buluşturulmaları gerekmektedir (Bıçakçı, 2023).

Özel gereksinimli bireylerin özel eğitim desteğinden yararlanabilmeleri için tıbbi ve eğitsel değerlendirme basamaklarından geçmeleri gerekmektedir. Bu çerçevede, ülkemizde tıbbi tanılamaya ilişkin hizmetler eğitim ve araştırma hastaneleri ile devlet hastanelerinde sunulmaktadır (Görgün, 2017). Eğitsel değerlendirme ve tanılama süreci ise, Rehberlik ve Araştırma Merkezi [RAM] bünyesindeki Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu tarafından kişinin sahip olduğu özellikler, eğitim ihtiyaçları ve akademik yeterlilikleri göz önünde bulundurularak, gerçekleştirilmektedir (MEB, 2018). Bu süreç, bireye özgü ölçme araçlarıyla uygun değerlendirme ortamında uygulanır ve bireyin eğitim gereksinimlerini ve performansını değerlendirmeyi amaçlar. Eğitim kademesindeki geçişlerde ve ihtiyaç durumlarında, bireyin ailesi ve okulu tarafından yazılı başvuru ile başlatılabilen ve gerektiğinde tekrarlanabilen bir süreçtir (MEB, 2018). Özel eğitimde eğitsel değerlendirme, bireyin güçlü ve zayıf yönlerini tespit ederek bu alanlarda bireye uygun destekler sağlamayı ve ihtiyaç duyulan özel stratejileri geliştirmeyi hedefler (Can & Tören, 2024). Bu süreç öğrencilerin potansiyellerini en üst düzeye çıkarmak ve onlara en uygun öğrenme ortamını sunmak için kritik öneme sahiptir.

Ülkemizde özel eğitim gereksinimi olan bireylerin eğitsel değerlendirme süreçlerinden sorumlu birimler Rehberlik ve Araştırma Merkezleri'dir [RAM] (Kargın, 2007). 30 Kasım 2023 itibarıyla Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı olarak ülke genelinde aktif hizmet veren 296 RAM bulunmaktadır (MEB, 2023). Bu merkezlerde, öğrencilerin eğitsel değerlendirme ve tanılama süreçleri için RAM'lardan randevu alması gerekmektedir (Görgün, 2017).

RAM'lar, rehberlik ve özel eğitim hizmetleri olmak üzere iki ana bölümden oluşmakta ve bu bölümler aracılığıyla bireylere kapsamlı hizmet sunmaktadır (MEB, 2017). RAM'ların rehberlik hizmetleri bölümü; bireylerin eğitsel, mesleki, kişisel ve sosyal gelişimlerini desteklemeye yönelik çeşitli faaliyetleri kapsamaktadır. Bu merkezler, kariyer planlaması, psikososyal destek sağlama, aile rehberliği ve psikolojik danışmanlık gibi çeşitli alanlarda bireylere uzmanlık hizmetleri sunmaktadır. Bu bağlamda, öğrencilere, ailelerine, kurum yöneticilerine ve öğretmenlere müşavirlik hizmetleri sağlanmaktadır. Ayrıca rehberlik hizmetleri bölümü, okulların e-rehberlik modülü aracılığıyla RAM'a ilettiği rehberlik çerçeve planlarını değerlendirir ve gerektiğinde ilgili kişilere geri bildirimde bulunur (MEB, 2020). Özel eğitim hizmetleri bölümü ise, eğitsel değerlendirme ve tanılama süreçlerini yürütmekle sorumludur. Bu birim, araştırma ve geliştirme hizmetleri sunarak özel eğitim alanındaki uygulamaların iyileştirilmesine yönelik projeler ve çalışmalar yürütür. İhtiyaç halinde aileler için eğitim programları düzenleyip müşavirlik hizmeti sunar. Bunun yanı sıra RAM'a müracaat eden veya yönlendirilen bireylerin randevularını planlar, dosyalarını tutar ve ihtiyaç duydukları hizmetlere erişimlerini sağlar (MEB, 2020).

RAM'lar, öğrencilere yönelik eğitim planlaması, eğitim ortamlarına uyum sağlama, mesleki yönlendirme ve kriz durumlarında psikolojik destek sunma gibi temel rehberlik görevlerini yerine getirir. Ayrıca, özel eğitim gereksinimi olan bireylerin uygun eğitim programlarına yönlendirilmesi ve bireysel ihtiyaçlarına uygun rehberlik hizmetlerinin sunulması da RAM'ların önemli görevleri arasındadır. Rehberlik hizmetleri, aileler ve öğretmenlerle iş birliği içerisinde, öğrencilerin akademik ve duygusal gelişimlerini destekleyici nitelikte sunulmaktadır (MEB, 2020). RAM'lar ülkemizde özel eğitim ve rehberlik hizmetlerinin sunulmasında önemli bir rol oynamaktadır. Tablo 1, RAM'ların illere göre dağılımını göstermektedir.

Tablo 1

RAM'ların İllere Göre Dağılımı (MEB, 2023)

İl Adı	RAM Sayısı	İl Adı	RAM Sayısı	İl Adı	RAM Sayısı
Adana	6	Edirne	2	Malatya	2
Adıyaman	3	Elâzığ	1	Manisa	7
Afyonkarahisar	4	Erzincan	1	Mardin	4
Ağrı	3	Erzurum	2	Mersin	9
Aksaray	1	Eskişehir	2	Muğla	4
Amasya	2	Gaziantep	4	Muş	2
Ankara	16	Giresun	3	Nevşehir	1
Antalya	7	Gümüşhane	1	Niğde	1
Ardahan	1	Hakkâri	2	Ordu	3
Artvin	1	Hatay	5	Osmaniye	2
Aydın	3	İğdır	1	Rize	2
Balıkesir	5	Isparta	2	Sakarya	5
Bartın	1	İstanbul	36	Samsun	6
Batman	1	İzmir	15	Siirt	1
Bayburt	1	Kahramanmaraş	4	Sinop	2
Bilecik	2	Karabük	1	Sivas	2
Bingöl	1	Karaman	1	Şanlıurfa	8
Bitlis	2	Kars	1	Şırnak	4
Bolu	1	Kastamonu	1	Tekirdağ	4
Burdur	2	Kayseri	3	Tokat	4
Bursa	12	Kırıkkale	1	Trabzon	3
Çanakkale	2	Kırklareli	2	Tunceli	1
Çankırı	1	Kırşehir	1	Uşak	1
Çorum	3	Kilis	1	Van	4
Denizli	3	Kocaeli	5	Yalova	1
Diyarbakır	9	Konya	9	Yozgat	5
Düzce	1	Kütahya	4	Zonguldak	3

Toplam: 296

Tablo 1. incelendiğinde her ilde en az bir RAM olmak üzere bazı illerde birden çok RAM'ın hizmet verdiği görülmektedir. Ülkemizde özel gereksinimli bireylerin eğitsel değerlendirme işlemlerinden sorumlu RAM'ların sayısının bu denli fazla oluşu RAM'lara gereken önemin verilmesi gerektiğini ve bu kurumların önemli bir sorumluluk üstlendiğini gösterir niteliktedir. Alınan kararlar bireyin gelecekteki eğitim yaşamı için önem arz etmektedir (Kargın, 2007).

1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada hakemli bilimsel dergilerde yayımlanmış, araştırmanın dahil etme ve hariç tutma kriterlerini karşılayan RAM'lar ile ilgili yapılmış çalışmaların sistematik bir şekilde incelenmesi amaçlanmıştır. Yılmaz ve Uçar'ın (2021) çalışması bu alanda tek çalışma olarak öne çıkmaktadır. Ancak literatürde daha geniş kapsamlı bir çalışmaya rastlanmamış olması, bu konuda daha fazla çalışmaya ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Bu çalışmanın, literatürdeki bu eksikliği gidermeye yönelik bir katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Bu araştırma, binlerce öğrencinin eğitsel tanı aldığı günümüzde, RAM'lar özelinde yürütülen çalışmaların türünü ve bu çalışmaların konjonktürünü belirlemeyi amaçlamaktadır. Özellikle RAM'ların işlevleri, katılımcı grupları ve odaklandıkları konulara dair oluşan mevcut resmi sunarak hem araştırmacılara hem de uygulayıcılara yol gösterici olması hedeflenmektedir. Gerçekleştirilen bu çalışmanın konuyla ilgili mevcut eğilimleri ve eksiklikleri ortaya koyarak, ileride yapılacak çalışmalara ışık tutacağına, RAM'lar üzerine yeni ve daha derinlemesine araştırmaların yapılmasına olanak sağlayacağına inanılmaktadır. Bu sayede okuyucular, zaman ve emek tasarrufu yaparak RAM'larla ilgili gerçekleştirilen çalışmalara dair bilgilere tek bir kaynaktan kolayca erişebileceklerdir. Bu yönüyle çalışmanın alanyazına katkı sunacağı düşünülmektedir.

Gerçekleştirilen literatür taraması sonucunda Eylül 2024'e kadar RAM'larla ilgili yayımlanan tüm bilimsel hakemli dergi makaleleri ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. İçeriğinde "RAM" geçen tüm bilimsel hakemli dergilerde yayımlanan makaleler belirlenmiş, dahil etme ve hariç tutma kriterlerine göre bir sistematik oluşturulmuş ve bu kriterler doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. RAM'lar üzerine yapılan çalışmalar nelerdir?
2. RAM'lar üzerine yapılan çalışmaların yayın yıllarına göre dağılımı nedir?
3. RAM'lar üzerine yapılan çalışmaların yayın diline göre dağılımı nedir?
4. RAM'lar üzerine yapılan çalışmaların veri toplama araçlarına göre dağılımı nedir?
5. RAM'lar üzerine yapılan çalışmaların araştırma yöntemlerine göre dağılımı nedir?
6. RAM'lar üzerine yapılan çalışmaların katılımcı türü ve sayısına göre dağılımı nedir?
7. RAM'lar üzerine yapılan çalışmaların amaçlarına ilişkin bulgular nelerdir?

YÖNTEM

2. 1. Araştırma Deseni

Bu araştırma sistematik derleme türünde hazırlanmıştır. Sistematik derleme: Belirli bir konudaki sorulara cevap bulmak için literatürün taranması, çalışmaların dahil etme ve hariç tutma kriterleri dikkate alınarak tarafsız bir şekilde değerlendirilmesi ve geçerli çalışmaların bir sentezinin yapılmasını içerir. Bu bağlamda literatürdeki tüm çalışmaların değil, araştırma kapsamına dahil edilen çalışmaların yansız bir şekilde taranarak araştırmaya dahil edilmesi sağlanmalıdır (Çınar, 2021). Sistematik bir derleme gerçekleştirebilmek için, ilgili konudaki tüm çalışmaların taranması gerekmektedir (Karaçam, 2013).

2. 2. Veri Toplama Süreci

Araştırma kapsamında RAM'larla gerçekleştirilen çalışmaların tespiti aşamasında zaman sınırlamasına gidilmemiştir. Literatürde RAM'larla ilgili gerçekleştirilmiş tüm çalışmalar taranmıştır. Bu kapsamda ERIC, EBSCO, Web Of Science, Google Akademik, Dergipark, TR Dizin ve Ulusal Tez Merkezi [YÖK Tez] veri tabanları önceden belirlenen anahtar kelimeler "RAM", "rehberlik ve araştırma merkezi", "eğitsel değerlendirme", "aile", "öğretmen", "özel eğitim", "tanılama" çeşitli kombinasyonlar kullanılarak taranmıştır. Bu aşamadan sonra çalışmanın bilimsel hakemli dergide yayımlanmış olması, araştırmanın konusunun RAM'ları içeriyor olması, RAM'larla ilgili çalışmalara yönelik paylaşılan bulguların açık bir şekilde belirtilmiş olması, araştırmaların erişilebilir olması, tez ve derleme türünde çalışmalar olmaması ve araştırmaların tam metinlerine ulaşılması, araştırmanın dahil etme ölçütlerini oluşturmuştur. Devamında, önceden belirlenen hariç tutma kriterlerine göre "çalışmanın RAM ile ilgili olmaması", "hakemli olmayan dergilerde yayımlanmış olması", "araştırmanın tam metin formatında erişilebilir olmaması" ve "RAM'lardan toplanan verilerin açıkça belirtilmemesi" ölçütleri gözetilmesi sonucu toplamda 49 çalışma araştırmaya dahil edilmiştir.

Dahil etme ve hariç tutma ölçütleri dikkate alınarak 01 Aralık 2023 tarihine kadar gerçekleştirilen literatür taraması sonucunda çalışmanın dahil etme ölçütlerini karşılayan 46 çalışmaya ulaşılmıştır. Mükerrer yayınlar elenmiş, ayrıca hem tez hem de makale formatında yazılmış çalışmalardan, sadece makale formatında olanlar araştırmaya dahil edilmiş, tezler ise kapsam dışı bırakılmıştır. Güncel çalışmalara ulaşmak için 19/09/2024 tarihinde ek bir arama yapılmıştır. Bu arama sonucunda RAM'larla ilgili üç yeni çalışmaya daha ulaşılmıştır. Böylece, toplamda 49 çalışma araştırma kapsamına dahil edilmiştir.

2. 3. Verilerin Analizi

Gerçekleştirilen tarama sonucunda, belirlenen çalışmalar dahil etme ve hariç tutma ölçütleri dikkate alınarak incelenmek için bilgisayarda bir klasöre kaydedilmiştir. Devamında 49 makale araştırmacılar tarafından betimsel analiz kullanılarak çözümlenmiştir. Betimsel analizde; veriler ilk olarak düzenli ve net bir şekilde tanımlanır, ardından bu tanımlamalar yorumlanıp açıklanır. Veriler arasındaki neden-sonuç bağlantıları incelenerek belirli sonuçlara varılır. Ayrıca, ortaya çıkan temalar birbiriyle ilişkilendirilip anlamlandırılır ve geleceğe dair öngörüler yapılması, araştırmacının değerlendirmelerinin önemli bir parçasını oluşturur (Yıldırım & Şimşek, 2018). Ayrıca Betimsel analizle, elde edilen verilerin özetlenip bir çözümlenmesi yapılmaktadır (Şimşek, 2009). Bu bağlamda Araştırmacılar analiz öncesinde örnek olması açısından bir kodlama anahtarı oluşturmuşlar ve bir makaleyi beraber kodlamışlardır. Makaleler; (1) yayın yılı, (2) yöntem, (3) katılımcı türü, (4) katılımcı sayısı, (5) veri toplama aracı, (6) yayın dili, (7) araştırmanın amacı gibi değişkenler bakımından betimsel yönden analiz edilmiştir.

2. 4. Güvenirlilik

Güvenirliliği artırmaya yönelik önceden belirlenen anahtar kelimelerle ilgili veri tabanları, özel eğitim alanında uzmanlaşmış bir akademisyen tarafından taranmış ve araştırmaya dahil edilen çalışmaların uygunluğu kontrol edilerek ilgili uzman tarafından onaylanmıştır. Daha sonra literatür taranarak oluşturulan yayın sınıflama formu oluşturulmuştur. İlgili form üzerinde araştırmacılar çalışmaları değerlendirmek için belirli kategori başlıkları oluşturmuş, fikir birliği sağlandıktan sonra araştırmanın ölçütlerini karşılayan çalışmalar araştırmanın; veri toplama aracı, yayın yılı, yöntemi, yayın dili, katılımcı türü, katılımcı sayısı ve amacı biçiminde yedi kategoride incelenmiştir.

BULGULAR

Araştırmanın ölçütlerini karşılayan 49 çalışma; yayın yılı, yöntem, katılımcı türü, katılımcı sayısı, veri toplama aracı, yayın dili ve araştırmanın amacı şeklinde yedi kategori başlığı altında incelenmiş ve bu kategorilere ilişkin özet bilgilere Tablo 2’de değinilmiştir. Devamında, her kategoriye ilişkin bulgulara ayrıca yer verilmiştir.

Tablo 2*Rehberlik ve Araştırma Merkezi ile İlgili Yapılmış Çalışmalar*

No	Kaynak	Amaç	Yayın Yılı	Yayın Dili	Yöntem	Veri Toplama Araçları	Katılımcı Türü ve Sayısı
1	Küçüker vd., 2002	RAM personelinin, yönetmelik ve KHK'da belirtilen sorumluluklarına ilişkin görüş ve yeterliliklerini geliştirmeyi hedeflemektedir.	2002	Türkçe	Nicel	Ölçek	57 RAM Personeli
2	Güven & Balat, 2006	İlkokulda görevli rehber öğretmenler ve RAM personelinin kaynaştırma eğitimine yönelik görüşlerini incelemek hedeflenmiştir.	2006	Türkçe	Nicel	Anket	138 Rehber Öğretmen 79 RAM Personeli
3	Şahin & Pehlivan, 2006	Kırşehir RAM bünyesinde gerçekleştirilen zekâ testleri sonuçlarının bazı değişkenlere göre niteliklerinin araştırılması hedeflenmiştir.	2006	Türkçe	Nicel	Doküman İncelemesi	
4	Özak vd., 2008	RAM yöneticilerinin eğitsel değerlendirme süreçlerine dair görüşlerini belirlemek hedeflenmiştir.	2008	Türkçe	Nitel	Görüşme	6 Yönetici
5	Tike-Bafra & Kargın, 2009	RAM personelinin, Sınıf öğretmenlerinin ve rehber öğretmenlerin BEP hazırlama aşamasına yönelik tutumlarını incelemek ve bu süreçte karşılaştıkları zorlukları çeşitli değişkenler açısından analiz etmektir.	2009	Türkçe	Nicel	Ölçek ve Kişisel Bilgi Formu	8 RAM Personeli, 85 Sınıf öğretmeni 108 Rehber Öğretmen
6	Kağan, 2010	Ankara'daki devlet ilkokulları, özel ilkokullar ve RAM'larda görevli rehber öğretmenlerin iş doyum seviyelerini incelemek hedeflenmiştir.	2010	Türkçe	Nicel	Ölçek ve Kişisel Bilgi Formu	46 RAM Personeli 202 Rehber Öğretmen
7	Özgözü, 2011	Ege Bölgesi'ndeki RAM'larda çalışan idareci ile öğretmenlerin örgüt kültürüne ilişkin algılarını saptamak hedeflenmiştir.	2011	Türkçe	Nicel	Ölçek	26 Yönetici 125 RAM Personeli
8	Yaşar, 2012	RAM yöneticilerinin yönetsel yetenekleri ile bazı yönetsel davranışları hakkındaki görüşlerini belirlemek hedeflenmiştir.	2012	Türkçe	Nicel	Kişisel Bilgi Formu ve Anket	26 Yönetici
9	Öz, 2012	RAM bünyesinde yer alan özel eğitim ve rehberlik hizmetleri bölümünün çalışmalarını değerlendirmek amaçlanmıştır.	2012	Türkçe	Nitel	Doküman inceleme	
10	Avcıoğlu, 2012	Eğitsel değerlendirme, yerleştirme-izleme, BEP geliştirme süreci ile kaynaştırma eğitiminde RAM yöneticilerinin yaşadıkları sorunların tespiti amaçlanmıştır.	2012	Türkçe	Nicel	Anket	116 Yönetici

11	Karaköse & Bozgeyikli, 2012	RAM çalışanlarının örgütsel bağlılık ve çalışma hayatı kalitesi arasındaki ilişkinin belirlenmesi amaçlanmıştır.	2012	Türkçe	Nicel	Ölçek	411 RAM Personeli
12	Tiryakioğlu & Avcioğlu, 2013	RAM'daki Özel Eğitim Hizmetleri Bölümünün yaşadığı zorluklar ve bu zorluklarla bağlantılı durumların tespiti amaçlanmıştır.	2013	Türkçe	Nicel	Anket	110 Yönetici
13	Aslan & Bal, 2014	RAM'ların işleyiş amacı, genel yapısı ve çalışanların niteliksel durumu araştırılarak örgütsel bir analiz gerçekleştirmek hedeflenmiştir.	2014	Türkçe	Nitel	Görüşme	14 Yönetici 50 RAM Personeli
14	Gürbüz & Bozgeyikli, 2014	RAM bünyesinde görevli rehber öğretmenlerin, özel eğitim alanındaki rehberlik ve psikolojik danışmaya dair öz yeterlik algılarını incelemek amaçlanmıştır.	2014	Türkçe	Nicel	Ölçek ve Kişisel Bilgi Formu	254 RAM Personeli
15	Börkan vd., 2017	RAM'larda görevli rehber öğretmenlerin test kullanımlarına dair yaşadıkları deneyimlerin araştırılması amaçlanmıştır.	2017	Türkçe	Nitel	Görüşme	22 RAM Personeli
16	Yanık & Gürgür, 2017	RAM'ların işitme kayıplı öğrencileri kapsayıcı ortamlara yönlendirme sürecinde izledikleri prosedürleri analiz etmeyi hedeflemektedir.	2017	İngilizce	Nitel	Görüşme	14 RAM Personeli 6 Ebeveyn
17	Sadan, 2018	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan öğretmenlerin RAM'lara yönelik beklentilerini belirlemek amaçlanmıştır.	2018	Türkçe	Nicel	Anket	276 Öğretmen
18	Öksüz, 2018	RAM'larda çalışan öğretmenlerin; liderlik özellikleriyle ilgili sahip oldukları niteliklerin neler olduğunu belirlemek amaçlanmıştır.	2018	Türkçe	Nitel	Görüşme	14 RAM Personeli
19	Doğan & Türkkal, 2019	RAM personelinin, sınıf öğretmenlerinin ve öğrenci ebeveynlerinin, RAM'daki eğitsel değerlendirme aşamalarına dair görüşlerini belirlemek hedeflenmiştir.	2019	Türkçe	Nitel	Görüşme	7 RAM Personeli 7 Öğretmen 7 Ebeveyn
20	Göksoy & Öksüz, 2019	RAM'lardaki öğretmenlerin eğitsel tanılama sürecinde yaşadıkları sorunların belirlenmesi amaçlanmıştır.	2019	Türkçe	Nitel	Görüşme	14 RAM Personeli
21	Sola-Özgüç, 2019	Zihin engelliler öğretmenliği programı son sınıf öğrencilerinin RAM'da gerçekleştirdikleri uygulamaya ilişkin deneyimlerinin belirlenmesi hedeflenmiştir.	2019	Türkçe	Nitel	Görüşme	13 Öğretmen Adayı
22	Uysal vd., 2019	Sınıf öğretmenliği son sınıf öğrencilerinin RAM'lara dönük algılarını metaforlar kullanarak belirlemek hedeflenmiştir.	2019	Türkçe	Nitel	Form	54 Öğretmen Adayı
23	Kekeç & Töre, 2020	Öğretmen ve yöneticilerin RAM'a dair algılarını metaforlar aracılığı ile belirlemek hedeflenmiştir.	2020	Türkçe	Nitel	Görüşme	90 Öğretmen 30 Yönetici

24	Kemer & Çakan, 2020	RAM'larda sıklıkla kullanılan dört psikolojik ölçeğin bazı kriterler özelinde geçerliğinin incelenmesi ve eksikliklerin tespit edilmesi amaçlanmıştır.	2020	Türkçe	Nitel	Kontrol listesi	
25	Tolunay-Ateş & Anaç, 2020	Burdur RAM'dan 2006 ve 2018 yılında hizmet alan öğrencilerin ailelerinin demografik özelliklerinin değerlendirilmesi hedeflenmiştir.	2020	Türkçe	Nitel	Doküman İncelemesi	
26	Aşık & Yıldırım, 2021	Rehber öğretmenler, özel gereksinimli öğrencilere yönelik gerçekleştirilecek yönlendirme çalışmalarının yanı sıra, araştırmacılara ve akademisyenlere veri sağlamayı hedeflemektedir.	2021	Türkçe	Nitel	Kontrol listesi	
27	Çetin & Koç, 2021	Göçmen statüsündeki özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin eğitsel tanılama, yerleştirme ile izleme aşamasında yaşadıkları zorlukların belirlenmesi amaçlanmıştır.	2021	Türkçe	Nitel	Görüşme	8 RAM Personeli
28	Nazlı vd., 2021	RAM'lardaki Rehberlik Hizmetleri Bölümünün yapısının işlevselliğini, bu birimde görevli rehber öğretmenlerin gözünden incelemek amaçlanmıştır.	2021	Türkçe	Karma	Anket ve Görüşme	258 RAM Personeli
29	Öğülmüş, 2021	ÖÖG tanısı almış bireylerin tanı sürecinde ortaya çıkan sorunların tespit edilmesi ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri getirilmesi hedeflenmiştir.	2021	Türkçe	Nitel	Görüşme	8 RAM Personeli
30	Ünay vd., 2021	Geçici koruma altına alınmış özel gereksinimli öğrencilerin eğitsel değerlendirme aşamalarıyla ilgili düşüncelerinin belirlenmesi hedeflenmiştir.	2021	Türkçe	Nitel	Görüşme	10 RAM Personeli
31	Öğülmüş vd., 2021	ÖÖG olan çocukların tanılanma sürecini aile görüşlerine göre incelemek amaçlanmıştır.	2021	Türkçe	Nitel	Görüşme	25 Ebeveyn
32	Beytekin & Kaynar, 2021	RAM, Rehberlik ve Denetim Rehberinin hukuki belgeler ve literatür ışığında analiz edilmesi amaçlanmıştır.	2021	Türkçe	Nitel	Doküman İncelemesi	
33	Özdemir & Atik, 2021	RAM'larda görev yapan yöneticilerin, aynı kurumda görev yapan öğretmenlerin görüşleri bağlamında kullandıkları güç kaynağının tespiti hedeflenmiştir.	2021	Türkçe	Nitel	Ölçek	321 RAM Personeli
34	Çay vd., 2022	RAM'larda eğitsel değerlendirme görevini üstlenen çalışanların, çoklu engeli olan bireylerin değerlendirme süreci hakkındaki fikirlerini tespit etmek hedeflenmiştir.	2022	Türkçe	Nitel	Görüşme	9 RAM Personeli
35	Yürekli & Şafak, 2022	RAM çalışanlarının ağır ve çoklu engeli bulunan öğrencilerin, eğitsel değerlendirme aşamalarına dair düşüncelerini ortaya çıkarmak hedeflenmiştir.	2022	Türkçe	Nitel	Görüşme	8 RAM Personeli

36	Yaylacı & Güler, 2022	RAM'da değerlendirildikten sonra psikiyatrik tanı şüphesini belirten bir ön rapor ile sevk edilen olguları incelemek hedeflenmiştir.	2022	Türkçe	Nicel	Doküman incelemesi	
37	Satıcı & Topal, 2022	RAM'larda çalışan müdürlerin liderlik eğilimleri, iş tatminleri ve yaşadıkları mesleki tükenmişlik düzeyleri arasında bir ilişki olup olmadığının araştırılması hedeflenmiştir.	2022	İngilizce	Nicel	Ölçek	138 Yönetici
38	Dayı vd., 2022	RAM'larda özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitsel değerlendirme sürecine ilişkin ebeveynlerin yaşadıkları deneyimlerin ve iş birliğine yatkınlık düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır.	2022	Türkçe	Nitel	Görüşme	22 Ebeveyn
39	Çok vd., 2022	Özel gereksinimli bireylerin ailelerinin; RAM, rehber ve özel eğitim öğretmeni kavramlarına dair metaforik düzeydeki algılarının belirlenmesi hedeflenmiştir.	2022	Türkçe	Nitel	Görüşme	117 Ebeveyn
40	Karal & Ünlüol-Ünal, 2022	Zihinsel yetersizliğe sahip çocuğu olan öğrenci velilerinin RAM'lara yönelik bakış açılarını anlamak ve velilerin RAM'lardaki deneyimlerini incelemek amaçlanmıştır.	2022	İngilizce	Nitel	Görüşme	21 Ebeveyn
41	Ayvaz-Güven vd., 2022	RAM'larda sunulan hizmetin kalitesinin Servqual ölçeği ile ölçülmesi hedeflenmiştir.	2022	Türkçe	Nicel	Ölçek	408 Ebeveyn
42	Doğan vd., 2022	RAM'larda verilen özel eğitim hizmetlerine yönelik öğretmen görüşlerini tespit etmektir.	2022	Türkçe	Nitel	Görüşme	13 Öğretmen 7 Yönetici
43	Köse, 2022	Okul dışı eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlerin mesleklerine ilişkin motivasyonlarının okullarda çalışan meslektaşlarına kıyasla incelenmesi amaçlanmıştır.	2022	Türkçe	Nicel	Ölçek	82 RAM Personeli 189 Öğretmen
44	Yılmaz & Doğan, 2023	İşitme yetersizliği olan çocuklar özelinde RAM'lardaki eğitsel tanılama, değerlendirme ve izleme süreçlerinin işleyişini ortaya koymak amaçlanmıştır.	2023	Türkçe	Nitel	Görüşme ve Araştırmacı Günlüğü	13 RAM Personeli
45	Sarı vd., 2023	Sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunan öğretmenlerinin, RAM'larda öğrencilerin tanınması sürecine ilişkin görüşlerinin ortaya çıkarmak hedeflenmiştir.	2023	Türkçe	Nitel	Görüşme	20 Öğretmen
46	Akdeniz & Korkmaz, 2023	RAM yöneticilerinin güçlendirici liderlik stilleri ile öğretmenlerin örgütsel bağlılıkları arasındaki ilişkiyi tespit etmek amaçlanmıştır.	2023	İngilizce	Nicel	Ölçek	428 RAM Personeli
47	Karakaya & Özen, 2023	Bafra RAM özelinde RAM'ların görevleri, işleyişleri ve iş yoğunluğunu belirlemekle birlikte, RAM'ların çalışma	2023	Türkçe	Nitel	Görüşme	15 RAM Personeli

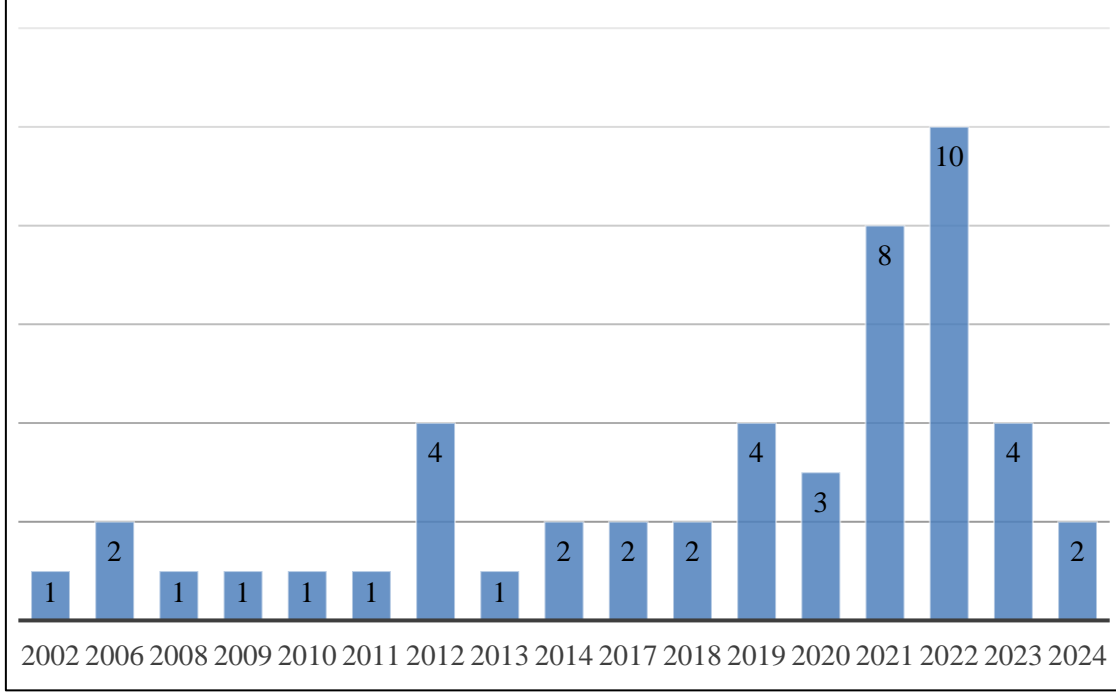
48	Gülenç, 2024	yoğunluğunun azaltılması, verimliliğin iyileştirilmesi amaçlanmıştır. RAM'da görev yapan müdür ve yardımcısının görüşlerinden yola çıkarak iş ortamındaki stres unsurlarının tespiti amaçlanmıştır.	2024	Türkçe	Nitel	Görüşme	17 Yönetici
49	Danacı, 2024	RAM'a ilk kez müracaat eden ve tanı alan bireylerin gereksinim türleri ile bu bireylere önerilen destek eğitim programlarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır.	2024	Türkçe	Nitel	Doküman incelemesi	

3. 1. Araştırmaların Yıllara Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Araştırmaların yıllara göre nasıl bir değişim gösterdiği Şekil 1’de gösterilmiştir.

Şekil 1

Yıllara Göre Dağılım

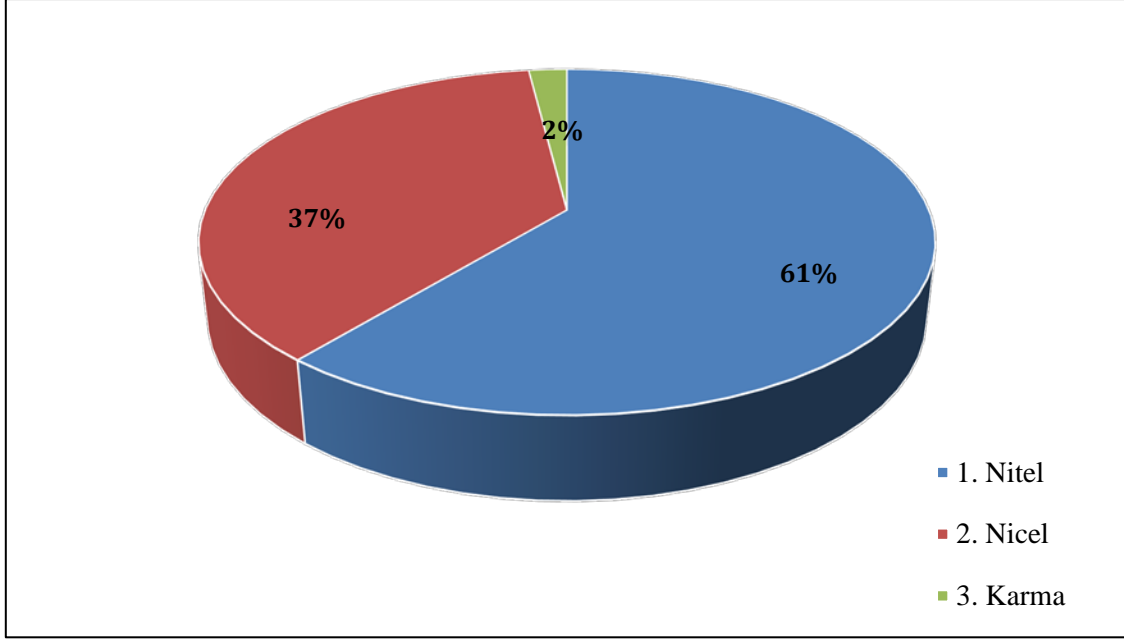
Şekil 1’e bakıldığında araştırma kapsamında değerlendirilen 49 makalenin yıllara göre dağılımını incelendiğinde ilk çalışmanın 2002 yılında gerçekleştirildiği, 2003-2004-2005-2007-2015-2016 yıllarında bu araştırmanın ölçütlerini taşıyan herhangi bir çalışmaya rastlanmadığı grlmştir. Bununla birlikte artan ilginin neticesinde çalışmaların günümüze doğru arttığı gözlenmiştir. Bu kapsamda en fazla araştırmanın 10 çalışmayla 2022 yılında gerçekleştirildiği devamında bunu sekiz çalışmayla 2021 yılının takip ettiği söylenebilir.

3. 2. Çalışmalarda Kullanılan Araştırma Yöntemlerinin Dağılımına İlişkin Bulgular

Araştırmalarda kullanılan yöntemlerin dağılımına ilişkin bilgilere Şekil 2’de yer verilmiştir.

Şekil 2

Araştırmalarda Kullanılan Yöntemlerin Dağılımına İlişkin Bilgiler

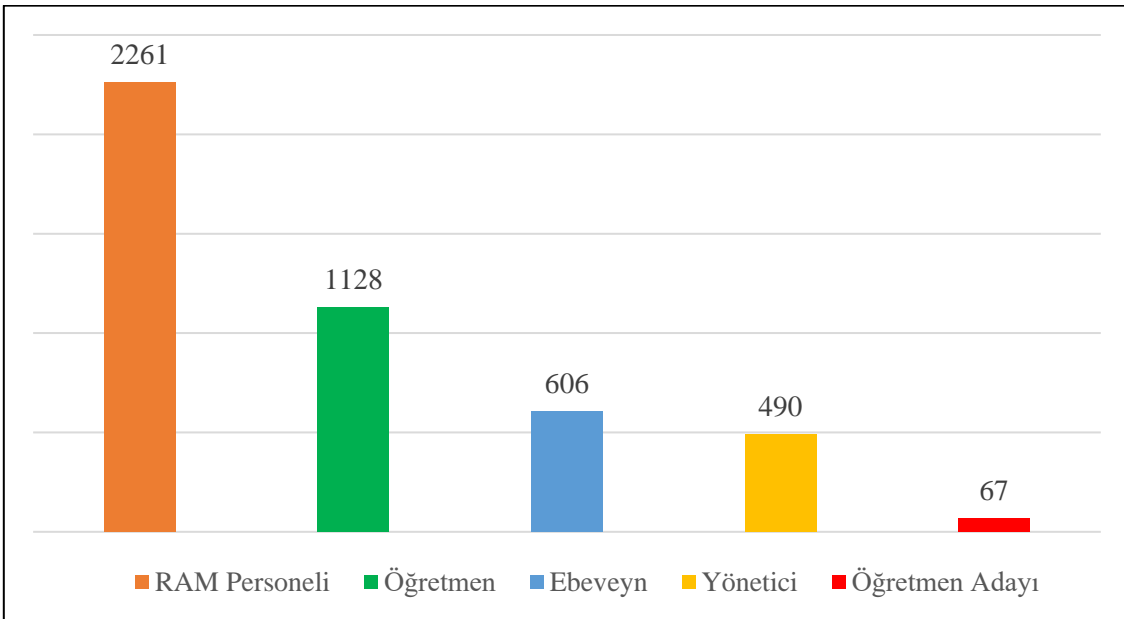
Şekil 2 incelendiğinde araştırmaya dahil edilen çalışmaların çoğunluğunda (%61, n=30) nitel yöntemin tercih edildiği, ikinci sırada (%37, n=18) nicel yöntemle gerçekleştirilen çalışmaların yer aldığı ve bunu (%2, n=1) oranla karma çalışmaların takip ettiği belirlenmiştir.

3. 3-4. Araştırmaların Katılımcı Türü ve Sayısına İlişkin Bulgular

Araştırmaların katılımcılarının türü ve sayısına ilişkin bilgilere Şekil 3'te yer verilmiştir.

Şekil 3

Araştırmaların Katılımcılarının Türü ve Sayısına İlişkin Bilgiler

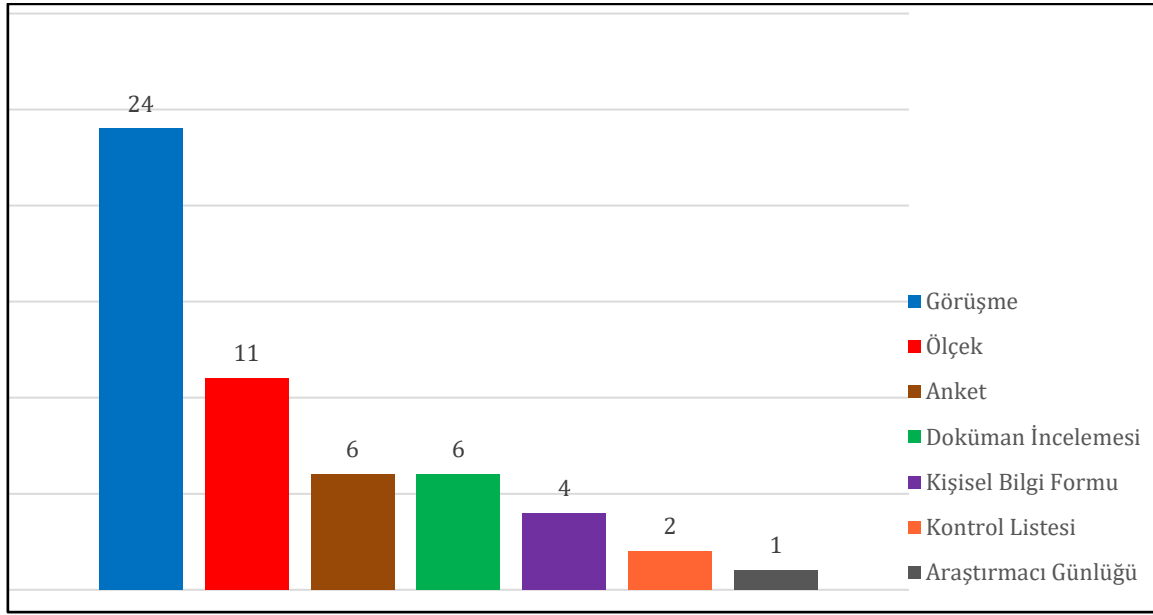
Şekil 3 incelendiğinde araştırma kapsamında olan çalışmaların katılımcı türü ve sayıları bağlamında en çok RAM personeli (2261) olduğu bunu sırasıyla öğretmenlerin (1128), ebeveynlerin (606), yöneticilerin (490) ve öğretmen adaylarının (67) takip ettiği görülmüştür.

3. 5. Araştırmalarda Kullanılan Veri Toplama Araçlarına İlişkin Bulgular

Araştırmalarda kullanılan veri toplama araçlarına ilişkin bilgilere Şekil 4’te yer verilmiştir.

Şekil 4

Araştırmalarda Kullanılan Veri Toplama Araçlarına İlişkin Bilgiler

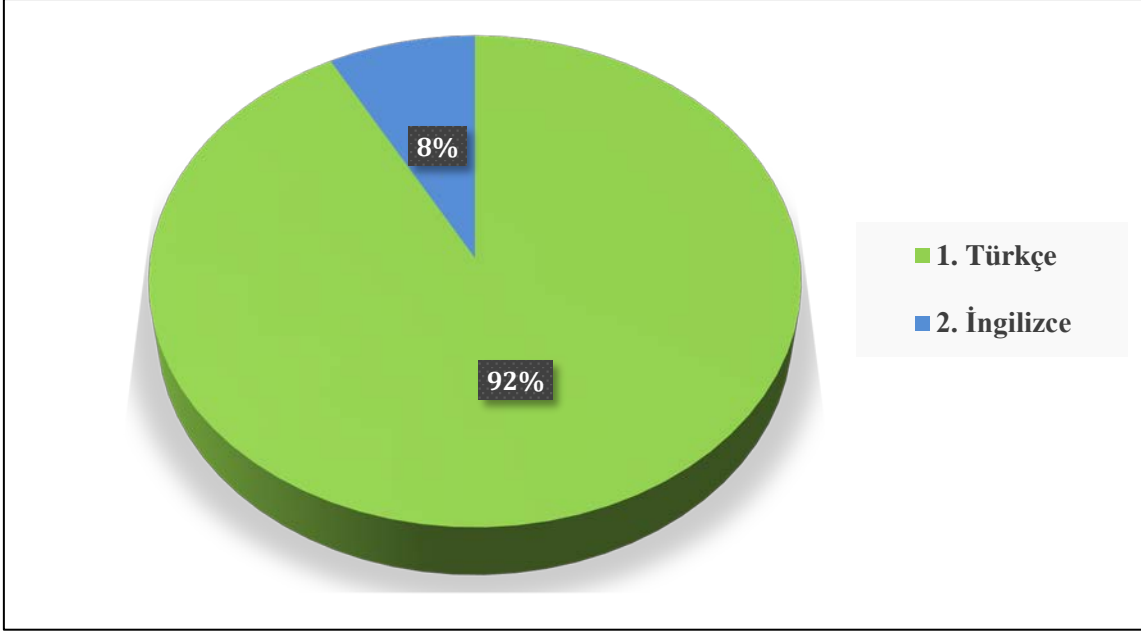
Araştırmaya dahil edilen 49 çalışmada kullanılan veri toplama araçları sırasıyla görüşme (24), ölçek (11), anket (6), doküman incelemesi (6), kişisel bilgi formu (4), kontrol listesi (2) ve araştırmacı günlüğü (1) olmuştur. Bu bağlamda, verilerin çoğunlukla yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak toplandığı, bunu ölçek, anket ve doküman incelemesi gibi veri toplama araçlarının takip ettiği tespit edilmiştir.

3. 6. Araştırmalarda Kullanılan Yayın Diline İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında değerlendirilen çalışmaların yayın dillerine ilişkin bilgilere Şekil 5’te yer verilmiştir.

Şekil 5

Araştırma Kapsamında Değerlendirilen Çalışmaların Yayın Dillerine İlişkin Bilgiler

Şekil 5'e göre çalışmaların büyük çoğunluğunda Türkçe yazım dili kullanılmıştır (%92, n=45). Geriye kalan (%8, n=4) çalışma ise (Akdeniz & Korkmaz, 2023; Karal & Ünlüol-Ünal, 2022; Satıcı & Topal, 2022; Yanık & Gürgür, 2017) İngilizce dilinde yazılmıştır.

3. 7. Araştırmaların Amaçlarına İlişkin Bulgular

Bu araştırma bağlamında değerlendirilen çalışmaların 10'unun özel gereksinimli bireylerin değerlendirme süreçleri ve bu süreçlerde yaşanan sorunların neler olduğuna odaklandığı belirlenmiştir (Çay vd., 2022; Çetin & Koç, 2021; Dayı vd., 2022; Doğan & Türkkal, 2019; Göksoy & Öksüz, 2019; Öğülmüş, 2021; Öğülmüş vd., 2021; Ünay vd., 2021; Yılmaz & Doğan, 2023; Yürekli & Şafak, 2022), yedi çalışmanın, RAM müdürlerine (Avcıoğlu, 2012; Gülenç, 2024; Özak vd., 2008; Özdemir & Atik, 2021; Satıcı & Topal, 2022; Tiryakioğlu & Avcıoğlu, 2013; Yaşar, 2012), dört çalışmanın, RAM'ın nasıl algılandığına odaklandığı belirlenmiştir (Çok vd., 2022; Karal & Ünlüol-Ünal, 2022; Kekeç & Töre, 2020; Uysal vd., 2019). Üç çalışmanın, RAM'da çalışan rehber öğretmenlere odaklandığı belirlenmiştir (Gürbüz & Bozgeyikli, 2014; Kağan, 2010; Nazlı vd., 2021). İki çalışmanın, RAM'da kullanılan testlere odaklandığı belirlenmiştir (Börkan vd., 2017; Kemer & Çakan, 2020). Üç çalışmanın, RAM'daki örgüt kültürü ve örgütsel bağlılık üzerine odaklandığı belirlenmiştir (Aslan & Bal, 2014; Karaköse & Bozgeyikli, 2012; Özgözü, 2011). Üç çalışmanın, RAM'da incelenen öğrenci dosya kayıtları üzerine odaklandığı belirlenmiştir (Öz, 2012; Tolunay-Ateş & Anaç, 2020; Şahin & Pehlivan, 2006). Bir çalışmanın, RAM denetim rehberini incelemeye odaklandığı belirlenmiştir (Beytekin & Kaynar, 2021). Bir diğer çalışmanın, RAM'dan kaynaştırma tanısı almış öğrencilerin sınıf öğretmenlerinin görüşlerini belirlemeye (Sarı vd., 2023), bir çalışmanın, RAM tarafından psikiyatlara yönlendirilen ön değerlendirme raporlarının tutarlılığını değerlendirmeye (Yaylacı & Güler, 2022), ve bir diğer çalışmanın ise, RAM'da görev yapan öğretmenlerin liderlik özelliklerini belirlemeye odaklandığı belirlenmiştir (Öksüz, 2018).

Bir çalışmanın öğretmenler ve RAM personelinin BEP hazırlamaya ilişkin tutumlarına ve bu süreçte karşılaştıkları sorunlara (Tike-Bafra & Kargın, 2009), diğer bir çalışmanın RAM

çalışanları ve rehber öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine bakışlarına odaklandığı belirlenmiştir (Güven & Balat, 2006). Bir çalışmanın, RAM'larda ve okullarda çalışan öğretmenlerin mesleki motivasyonu üzerine (Köse, 2022), bir diğer çalışmanın, RAM'da sunulan özel eğitim hizmetlerini öğretmen ve idareci görüşleri bağlamında incelemeye (Doğan vd., 2022), bir çalışmanın, RAM'daki hizmet kalitesinin ölçümüne odaklandığı belirlenmiştir (Ayvaz-Güven vd., 2022). Bir diğer çalışmanın, RAM'ların işitme kayıplı öğrencileri kapsayıcı ortamlara yönlendirme sürecinde izledikleri prosedürleri analiz etmeye (Yanık & Gürgür, 2017), bir çalışmanın ise, RAM müdürlerinin liderlik stilleri ve öğretmenlerin örgütsel bağlılıkları üzerine odaklandığı belirlenmiştir (Akdeniz & Korkmaz, 2023).

Bir çalışmanın rehabilitasyon merkezlerinde çalışan öğretmenlerin RAM'lara yönelik beklentilerini belirlemeye (Sadan, 2018), bir diğer çalışmanın, zihin engelliler öğretmenliği son sınıf öğrencilerinin RAM'da gerçekleştirdikleri uygulama deneyimlerine odaklandığı görülmüştür (Sola-Özgüç, 2019). Bir çalışmanın ise, özel gereksinimli öğrencilerin yönlendirme çalışmalarına odaklandığı (Aşık & Yıldırım, 2021), diğer bir çalışmanın, RAM'ın görevlerini işleyişini ve iş yoğunluğunu belirlemeye ve iyileştirmeye odaklandığı (Karakaya & Özen, 2023), bir çalışmanın, RAM'a ilk kez müracaat eden ve tanı alan bireylerin gereksinim türlerine ve önerilen destek eğitim programlarına odaklandığı (Danacı, 2024), geriye kalan bir çalışmanın ise, RAM personelinin özel eğitim hizmetler yönetmeliğine ilişkin görüş ve yeterliliklerini belirleme hedefine yönelik gerçekleştirildiği görülmüştür (Küçük vd., 2002).

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma kapsamına alınan çalışmaların yıllara göre dağılımı incelendiğinde ilk çalışmanın 2002 yılında gerçekleştirildiği, 2003-2004-2005-2007-2015-2016 yıllarında bu araştırmanın ölçütlerini taşıyan herhangi bir çalışmaya rastlanmadığı görülmüştür. Bu durum, belirtilen yıllarda RAM'larla ilgili yapılmış çalışmaların eksikliğine işaret etmektedir. Bununla birlikte artan ilginin bir sonucu olarak, RAM'lara yönelik yapılan çalışmaların günümüze doğru arttığı gözlemlenmiştir. Bu kapsamda, sekiz çalışmayla 2021 ve 10 çalışmayla 2022 yıllarında en fazla araştırmanın yapıldığı söylenebilir. Literatür incelendiğinde Yılmaz ve Uçar'ın (2021) çalışmasında benzer bulgulara ulaşılmıştır. Bu yıllarda artan araştırma sayısı, RAM'ların giderek daha fazla ilgi çektiğini ve bu alandaki bilimsel çabaların arttığını göstermektedir. Bu durum, RAM'larla ilgili bilgi birikiminin hızla arttığı anlamına gelmektedir.

Araştırmalarda kullanılan yöntemlerin dağılımına ilişkin bilgiler incelendiğinde araştırmaya dahil edilen çalışmaların çoğunluğunda nitel yöntemin tercih edildiği, ikinci sırada nicel yöntemle gerçekleştirilen çalışmaların yer aldığı ve bunu karma yöntemle oluşturulmuş çalışmaların takip ettiği tespit edilmiştir. Literatür incelendiğinde Kurt ve Kurtoğlu-Erden'in (2022) çalışmasında benzer bulgulara ulaşılmıştır. Bu bulgu, araştırmacıların özellikle nitel yöntemi tercih ettiğini ve özel gereksinimli bireylerin değerlendirilmesi konusunu derinlemesine anlamak için kalitatif yaklaşımlara ağırlık verdiklerini göstermektedir. Bu tercih, özel gereksinimli bireylerin değerlendirilmesi konusunda duyarlı ve kapsamlı bir bakış açısı sunma hedefine yönelik bir strateji olarak değerlendirilebilir. Ayrıca nicel yöntem kullanılarak gerçekleştirilen çalışmaların sayısının da yadsınamayacak derece de oluşu, bu araştırma yöntemini tercih eden araştırmacıların, daha geniş kapsamlı veri toplama ve sayısal analizlerle genel eğilimleri değerlendirme ihtiyacından kaynaklanmaktadır.

Karma araştırma yöntemini içeren çalışmaların az sayıda olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulgu Yılmaz ve Uçar'ın (2021) gerçekleştirdikleri çalışmanın sonucunu destekler niteliktedir. Bu durum karma araştırma yaklaşımının geniş kapsamlı bir biçimde benimsenmediğine veya uygulanmadığına dair bir eğilim olduğunu göstermektedir. Bu bulgu karma araştırma yönteminin henüz bilim dünyasında yeterince popüler olmadığını veya yaygın bir tercih olmadığını yansıtabilir. Bu yaklaşım, genellikle araştırmacıların bir konuyu daha iyi anlamak, açıklamak

veya keşfetmek amacıyla çeşitli veri toplama araçlarını kullanmalarına olanak tanır. Bu sayede araştırmacılar, daha derinlemesine ve çok boyutlu bir anlayış geliştirmek için farklı veri türlerini birleştirebilir. Karma yöntemler, nicel ve nitel verileri bir araya getirerek araştırma sorularının tek başına her iki yöntemden daha kapsamlı ve ayrıntılı bir şekilde anlaşılmasına olanak sağlar (Creswell & Plano Clark, 2018). Nicel veriler daha geniş bir perspektif sunar ve bulguların genelleştirilmesine olanak tanırken, nitel veriler katılımcıların deneyimleri ve motivasyonları hakkında derinlemesine iç görü sağlar (Teddlie & Tashakkori, 2013). Bu nedenle gelecekteki çalışmalarda karma araştırma yönteminin daha fazla kullanılması önerilebilir.

Araştırmalar, katılımcı türü ve sayısına ilişkin değişkenlere göre değerlendirildiğinde araştırma kapsamına alınan 49 çalışmada katılımcıların en çok RAM personelinden seçildiği, bunu sırasıyla öğretmenlerin, ebeveynlerin, yöneticilerin ve öğretmen adaylarının takip ettiği görülmüştür. Araştırmamızın bulgusundan farklı olarak Kurt ve Kurtoğlu-Erden'in 2022; Yılmaz ve Uçar'ın (2021) çalışmalarında, katılımcıların büyük bir çoğunluğunun öğretmenlerden oluştuğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulgu, araştırmanın odak noktasının RAM'larla ilgili teknik ve uzmanlık gerektiren konular olduğunu ve bu alandaki bilgi birikimini en iyi şekilde sağlayacak katılımcıların tercih edildiğini göstermektedir. Benzer şekilde, RAM personeli ile yapılan çalışmaların diğer katılımcı gruplarla yapılan çalışmalardan fazla olmasının nedenleri arasında, öğrencilerin eğitsel tanı almasında RAM personelinin önemli bir görevi ve sorumluluğu üstlenmesi olabilir. Ayrıca, varsa yaşanan sorunların bu personelin gözünden tespit edilmesi ve bu sorunlara çözümler getirilmesi, eğitsel değerlendirme sürecinin daha etkili ve verimli olmasına katkı sağlayabilir. Bu durumun arkasındaki bir diğer nedenin, yanlış eğitsel tanıların önüne geçme isteği olabileceği düşünülmektedir. RAM personelinin spesifik bilgi birikimine sahip oldukları için eğitsel tanı süreçlerinde daha hassas ve doğru bir değerlendirme yapabileceği değerlendirilmiştir. Bu nedenle, öğrencilerin doğru tanılanmaları amacıyla, RAM personelinin katılımının araştırmalarda öncelikli olduğu sonucuna varılmıştır.

Çalışmalarda RAM personelinin ardından öğretmenlerin ikinci sırada katılımcı olarak seçilmesi, özel gereksinimli öğrencilerin eğitim süreçlerinde öğretmenlerin kilit bir rol oynamasından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle araştırmalarda öğretmenlere odaklanılması, özel gereksinimli öğrencilerin eğitim süreçlerini anlamak ve bu süreçlerde karşılaşılan zorlukları tespit etmek amacını taşıdığı düşünülmektedir. Sonuç olarak, RAM'larla ilgili gerçekleştirilen çalışmalarda, çoğunlukla RAM personeli ve öğretmenlerin çalışma grubunu oluşturduğu gözlemlenmiştir. Ancak, sağlık profesyonelleri ile yapılan bir çalışmanın olmadığı tespit edilmiştir. Bu bulgu, Yılmaz ve Uçar'ın (2021) gerçekleştirdikleri çalışmanın sonucunu destekler niteliktedir. İleriki çalışmalarda sağlık profesyonellerinin de çalışma gruplarına dahil edilmesi, daha geniş bir bakış açısı sunabilir ve böylece RAM'ların eğitim sistemi içindeki yeri daha kapsamlı bir şekilde değerlendirilebilir.

Araştırmalarda kullanılan veri toplama araçlarına ilişkin bilgiler değerlendirildiğinde araştırmaya dahil edilen çalışmalarda ağırlıklı olarak kullanılan veri toplama aracının yarı yapılandırılmış görüşme tekniği olduğu, bunu sırasıyla ölçek, anket, doküman incelemesi, kişisel bilgi formu, kontrol listesi ve araştırmacı günlüğünün takip ettiği görülmüştür. Kurt ve Kurtoğlu-Erden (2022) çalışmasında benzer bulgulara ulaşılmıştır. Çalışmalarda en çok görüşme tekniği kullanılmıştır. Bu bulgu, araştırmacıların katılımcılarla bireysel etkileşime geçerek, derinlemesine bilgi elde etmeyi tercih ettiğini göstermektedir. Bu bağlamda araştırmaya dahil edilen çalışmaların çoğunun nitel yöntem kullanılarak tasarlandığı düşünüldüğünde yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinin diğer veri toplama araçlarına oranla daha fazla tercih edilme gerekçesi daha net anlaşılmaktadır. Ancak çeşitli veri toplama araçlarının bir araya getirilmesinin, araştırmaların metodolojik zenginliğini artırabileceği düşünülmektedir. Bu tür bir yaklaşımın araştırmanın daha geniş bir bağlamda değerlendirilmesine katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Araştırma kapsamında değerlendirilen çalışmaların yayın dillerine ilişkin bilgiler değerlendirildiğinde çalışmaların büyük çoğunluğunda Türkçenin yazım dili olarak kullanıldığı

görülmektedir. Literatür incelendiğinde Görgün ve Melekoğlu'nun (2019) çalışmasında benzer bulgulara ulaşıldığı görülmektedir. Bu durum, yapılan araştırmaların Türkçe dilinde gerçekleştirildiğini ve incelenen kaynakların da ağırlıklı olarak Türkçe literatüre ait olduğunu göstermektedir. Halbuki dünya da akademide yazılan birçok eserin İngilizce dilinde kaleme alındığı düşünüldüğünde akademik trendi yakalamak ve uluslararası çalışmaları yakından takip edebilmek için gelecekteki çalışmaların yabancı dilde kaleme alınması gerekliliğinden bahsedilebilir.

Tespit edilen araştırmaların amaçlarına bakıldığında; araştırmaya dahil edilen çalışmalarda en çok özel gereksinimli bireylerin değerlendirme süreçleri ve bu süreçlerde yaşanan sorunların işlendiği bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulgu, Yılmaz ve Uçar'ın (2021) gerçekleştirdikleri çalışmanın sonucunu destekler niteliktedir. Bu durum, araştırmaların özellikle özel gereksinimli bireylerin değerlendirilmesi süreçlerine odaklandığını ve bu alandaki zorlukları anlamaya yönelik çabaların öne çıktığını göstermektedir. Değerlendirme süreçlerinin incelenmesi, özel gereksinimli bireylerin eğitim ve destek ihtiyaçlarını belirleme, bu alandaki eksiklikleri giderme ve daha etkili stratejiler geliştirme amacına hizmet etmektedir. Bu bulgu, özel gereksinimli bireylerin eğitim ve yaşama kalitesini artırmak için yapılan çalışmalarda değerlendirmenin önemine vurgu yapmaktadır. Doğru bir tanılama sürecinin uygulanması, öğrencilerin hem akademik başarıları hem de genel anlamda başarılı olmaları açısından büyük önem taşımaktadır. Doğru tespit, özel gereksinimli öğrencilerin okulda ve hayatta başarılı olmak için ihtiyaç duydukları uygun destek ve hizmetleri almalarını sağlar. Erken ve doğru tespit, bir öğrencinin gidişatını önemli ölçüde etkileyebilir ve tespit edilmemiş öğrenme güçlüklerinin olumsuz sonuçlarını en aza indirebilir (Hosp & Hosp, 2015).

Bu araştırma sonucunda, RAM'larla ilgili mevcut bilimsel literatür detaylı bir biçimde ele alınmış ve bu alandaki çalışmalar, sistematik bir biçimde sentezlenip değerlendirilmiştir. Bu çerçevede, RAM'lar özelinde yürütülen çalışmaların sistematik bir derlemesi yapılarak, araştırmacıların zamandan tasarruf yapması sağlanmış, ayrıca RAM'lar üzerine yürütülen araştırmaların genel konjonktürü belirlenmiştir. Bu derlemenin, RAM'larla ilgili yapılmış araştırmalardaki boşlukları belirleme, mevcut bulguların gücünü değerlendirme, RAM'larla ilgili eğilimleri anlama ve gelecekteki çalışmalar için bir temel oluşturma açısından büyük önem taşıdığı düşünülmektedir. Eylül 2024'e kadar gerçekleştirilen araştırmaları kapsamı ve yalnızca belirli sayıda veri tabanında arama yapılması, bu araştırmanın sınırlılıklarını oluşturmaktadır.

Araştırmanın bulgularından yola çıkarak gelecekteki çalışmalar için birtakım önerilerde bulunulabilir:

- Araştırmaya dahil edilen çalışmaların genelinde nitel araştırma yönteminin sıkça tercih edildiği gözlemlenmiştir. Ancak çalışmanın metodolojisini zenginleştirmek ve bulguların geçerliliğini güçlendirmek adına karma yöntemli araştırmalara daha fazla ağırlık verilmesi önerilebilir.
- RAM'larla ilgili gerçekleştirilen çalışmalarda, genellikle RAM personeli, öğretmenler, ebeveynler, öğretmen adayları ve yöneticilerin çalışma grubunu oluşturduğu gözlemlenmiştir. Ancak, ileriki çalışmalarda sağlık profesyonellerinin de çalışma gruplarına dahil edilmesi, daha geniş bir bakış açısı sunabilir ve böylece RAM'ların eğitim sistemi içindeki yeri daha kapsamlı bir şekilde değerlendirilebilir.
- Araştırmaya dahil edilen çalışmalarda en çok görüşme tekniğinin tercih edildiği belirlenmiştir. Ancak, elde edilen verilerin çeşitlenmesi ve araştırmanın kapsamını genişletmek adına, birden çok veri toplama aracının kullanılması önerilebilir. Bu durum araştırma sonuçlarını zenginleştirir ve okuyucuya daha geniş bir perspektif sunar.

KAYNAKÇA

- Akdeniz, A., & Korkmaz, M. (2023). Relationships between empowering leadership, supportive work environment and organizational commitment: Example of guidance and research centers. *Education and Science*, 48(216), 113-138. <https://doi.org/10.15390/EB.2023.11998>
- Akhanlı, M., Tama, G., & Bülbül, M. (2024). Özel gereksinimli öğrencilerde bireyselleştirilmiş eğitim. *International Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 11(107), 979-988. <https://doi.org/10.5281/zenodo.11405475>
- Aslan, S., & Bal, E. (2014). Rehberlik ve araştırma merkezlerinin örgütsel analizi. *Eğitim ve Bilim*, 39(174), 313-324. <http://dx.doi.org/10.15390/EB.2014.1652>
- Aşık, M., & Yıldırım, T. (2021). Rehberlik ve araştırma merkezi müdürlüklerince özel gereksinimli öğrencilere yönelik yönlendirme kararlarının incelenmesi, *Millî Eğitim Özel Eğitim ve Rehberlik Dergisi*, 1(2), 31-61.
- Avcıoğlu, H. (2011). Zihin engelliler sınıf öğretmenlerinin bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) hazırlamaya ilişkin görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 12(01), 39-56. https://doi.org/10.1501/Ozlegt_0000000156
- Avcıoğlu, H. (2012). Rehberlik ve araştırma merkez (RAM) müdürlerinin tanılama, yerleştirme-izleme, bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) geliştirme ve kaynaştırma uygulamasında karşılaşılan sorunlara ilişkin algıları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(3), 2009-2031.
- Ayvaz-Güven, E. T., Günay, B., Kanay, A., & Demir, M. (2022). Rehberlik ve araştırma merkezlerinde hizmet kalitesinin servqual analizi ile ölçülmesi. *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 8(59), 2041-2058. <http://dx.doi.org/10.29228/JOSHAS.67015>
- Beytekin, O. F. Ve Kaynar, E. (2021). Rehberlik araştırma merkezi denetim rehberinin incelenmesi, *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 12(1),89-103, <https://doi.org/10.19160/ijer.840891>
- Bıçakcı, A. (2023). *Türkiye’de özel öğrenme güçlüğü olan bireylerin tanılama süreçlerinin bütününe ilişkin paydaş görüşleri* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Trabzon Üniversitesi.
- Börkan, B., Öztömür, G., Yılmaz, O., Çetintaş, Ş., Gülcan, B., & Özcan, M. (2017). Rehberlik ve araştırma merkezlerinde psikolojik test uygulama süreçleri. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 7(48), 161-185, <https://dergipark.org.tr/en/pub/tpdrd/issue/41239/498120>
- Camcı-Erdoğan, S. (2021). Öğretmen adaylarının özel gereksinimli bireylerin eğitimine yönelik görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 22(2), 283-306. <https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.663271>
- Can, F., & Tören, F. (2024). Özel eğitimde eğitsel tanılama ve değerlendirme: Süreçler ve uygulamalar. *İnsan ve Toplum Bilimlerinde Yenilikçi Yaklaşımlar Dergisi*, 1(2), 16-20. <https://zenodo.org/records/11504333>
- Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2018). Designing and conducting mixed methods research. SAGE Publications, Inc.
- Çay, E., Sivrikaya, T., & Eldeniz-Çetin, M. (2022). Rehberlik araştırma merkezlerinde eğitsel değerlendirme yapan personelin çoklu yetersizliği olan bireyleri değerlendirme süreçlerine

ilişkin görüşleri. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(3), 1047-1067. <https://doi.org/10.33711/yyuefd.1108291>

- Çetin, A., & Koç, S. (2021). Özel gereksinimli göçmen öğrencileri tanılama, yerleştirme ve izleme sürecinde yaşanan sorunlar. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(2), 516-536. <http://doi.org/10.33400/kuje.958056>
- Çınar, N. (2021). İyi Bir Sistemik Derleme Nasıl Yazılmalı? *Online Türk Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(2), 310-314. <https://doi.org/10.26453/otjhs.888569>
- Çok, R., Sezer, S., & Aydın, Y. E. (2022). Özel gereksinimli bireylerin ebeveynlerinin RAM, okul psikolojik danışmanı ve özel eğitim öğretmeni kavramlarına ilişkin metaforik algılarının incelenmesi. *Milli Eğitim Özel Eğitim ve Rehberlik Dergisi*, 2(3), 281-318.
- Danacı, M. (2024). Rehberlik araştırma merkezine yetersizlik nedeniyle yapılan başvuruların ve önerilen destek eğitim programlarının incelenmesi. *İnsan ve Toplum Bilimlerinde Yenilikçi Yaklaşımlar Dergisi*, 1(1), 18-24. <https://zenodo.org/doi/10.5281/zenodo.10677317>
- Dayı, E., Ataman, S. A. & Köşretaş, B. (2022). Özel gereksinimli bireylerin eğitsel tanılama ve değerlendirme sürecinde iş birliği: Aile deneyimleri. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42(3), 2663-2693. <https://doi.org/10.17152/gefad.1150770>
- Doğan, O., Yardımcı, H., Tanrıverdi, R., & Yardımcı, S. (2022). Rehberlik ve araştırma merkezlerinde sunulan özel eğitim hizmetlerine yönelik yönetici ve öğretmen görüşleri. *Social Sciences Studies Journal*, 8(103), 3492-3509. <http://dx.doi.org/10.29228/sss.64956>
- Doğan, Z., & Türkkal, A. (2019). Matematik becerilerinde yetersizlik görülen ilkökul öğrencilerinin rehberlik ve araştırma merkezindeki eğitsel tanılama süreçlerinin incelenmesi. *Turkish Studies*, 14(3), 1391-1410. <https://doi.org/10.29228/TurkishStudies.22593>
- Eldeniz-Çetin, M. (2017). Özel gereksinimli bireylerin tercihlerinin değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 18(2), 309-328. <https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.293726>
- Göksoy, S., & Öksüz, K. (2019). Eğitsel tanılama sürecinde rehberlik ve araştırma merkezinde çalışan öğretmenlerin yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Diyalektolog Ulusal Sosyal Bilimler Dergisi*, 20,65-80.
- Görgün, B. (2017). Özel öğrenme güçlüğü'nün tanılanması. M. A. Melekoğlu ve U. Sak (Ed.), *Öğrenme güçlüğü ve özel yetenek içinde* (s. 54-76). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Görgün, B., & Melekoğlu, M. A. (2019). Türkiye'de özel öğrenme güçlüğü alanında yapılan çalışmaların incelenmesi. *Sakarya University Journal of Education*, 9(1), 83-106. <https://doi.org/10.19126/suje.456198>
- Gülenç, H. (2024). Rehberlik ve araştırma merkezinde çalışan eğitim yöneticilerinin iş yeri stres faktörlerinin incelenmesi. *İnsan ve Toplum Bilimlerinde Yenilikçi Yaklaşımlar Dergisi*, 1(2), 21-28. <https://zenodo.org/records/11518979>
- Gürbüz, S. F., & Bozgeyikli, H. (2014). Rehberlik ve araştırma merkezlerinde çalışan rehber öğretmenlerin özel eğitimde rehberlik ve psikolojik danışmaya yönelik öz yeterlik algıları. *OPUS-Türkiye Sosyal Politika ve Çalışma Hayatı Araştırmaları Dergisi*, 4(6), 79-99.
- Güven, B., & Sözer, M. A. (2007). Öğretmen adaylarının öğretimin bireyselleştirmesine ilişkin görüşleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(32), 89-99.

- Güven, Y., & Balat, G. (2006). Kaynaştırma uygulamalarına ilişkin rehber öğretmenler ve rehberlik araştırma merkezi çalışanlarının görüşleri. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 24(24), 95-108.
- Hosp, M. K., & Hosp, J. L. (2015). *Response to intervention: Principles and strategies for effective practice*. Guilford Publications.
- Kağan, M. (2010). Ankara ilindeki devlet ve özel ilköğretim okulları ile rehberlik ve araştırma merkezlerinde çalışan rehber öğretmenlerin iş doyumlarının incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1), 39-55.
- Karaçam, Z. (2013). Sistematik derleme metodolojisi: Sistematik derleme hazırlamak için bir rehber. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 6(1), 26-33.
- Karakaya, İ., & Özen, F. (2023). Rehberlik ve araştırma merkezlerinin iş yükü: durum çalışması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(4), 1575-1605. <https://doi.org/10.16953/deusosbil.1263394>
- Karaköse, B., & Bozgeyikli, H. (2012). Örgütsel bağlılık ve çalışma yaşamı kalitesi arasındaki ilişki: Rehberlik araştırma merkezlerinde çalışan personel üzerine bir çalışma. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 1(2), 164-180.
- Karal, M. A., & Unluol Unal, N. (2022). The showcase of special education in Turkey: Guidance and research centres. *Journal of Intellectual & Developmental Disability*, 47(4), 318-328. <https://doi.org/10.3109/13668250.2021.2011173>
- Kargın, T. (2007). Eğitsel değerlendirme ve bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlama süreci. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 8(1), 1-13. https://doi.org/10.1501/Ozlegt_0000000103
- Kekeç, H. B. & Töre, E. (2020). Rehberlik ve araştırma merkezi kavramına ilişkin öğretmen ve idareci algıları: Metafor çalışması. *İZÜ Eğitim Dergisi*, 3(2) 19-41. <https://doi.org/10.46423/izujed.717864>
- Kemer, B., & Çakan, M. (2020). Rehberlik ve araştırma merkezlerinde sıklıkla kullanılan psikolojik ölçeklerin geçerliğinin ölçme standartlarına göre incelenmesi. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 323-248.
- Köse, M. F. (2022). Okul dışında çalışan öğretmenlerde mesleki motivasyon: Rehberlik ve araştırma merkezleri üzerine bir inceleme. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 56(56), 60-75. <https://doi.org/10.15285/maruaeabd.1050838>
- Kurt, A., & Kurtoğlu-Erden, M. (2022). Özel eğitim alanında pandemi sürecinde yapılan uzaktan eğitim ile ilgili çalışmaların incelenmesi. M., H. Türkçapar (Ed.), *Uzaktan eğitimde güncel sorunlar ve çözüm önerileri* içinde (ss. 293-308). ASBÜ Yayınları
- Küçükler, S., Kargın, T., & Akçamete, G. (2002). Rehberlik ve araştırma merkezi elemanlarının özel eğitim hizmetleri yönetmeliğine ilişkin görüşlerinin ve yeterlilik algılarının geliştirilmesi. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama* 1(1), 101-113.
- Metin, E. N. (2018). Özel gereksinimli çocuklar. E. N. Metin (Ed.), *Özel gereksinimli çocuklar içinde* (s. 1-14). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2020). Rehberlik ve araştırma merkezleri yönergesi. https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_08/31230315_RAM_YONERGESY.pdf Erişim tarihi 18.09.2024.

- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2023). Kurum listesi. <https://mebbis.meb.gov.tr/KurumListesi.aspx>. Erişim tarihi 30.11.2023.
- Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği. (2018). **T. C. Resmî Gazete**, 30471, 7 Temmuz 2018.
- Nazlı, S., Kiyem, S., Yoncalık, O., Aşçıoğlu Önal, A., Can, N. & Çelik Ateş, E. G. (2021) Rehberlik ve araştırma merkezleri rehberlik hizmetleri bölümünün işlevselliğinin incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 54(1), 225-269. <https://doi.org/10.30964/auebfd.645542>
- Öğülmüş, K. (2021). Türkiye'de özel öğrenme güçlüğü olan bireylerin tanılama sürecinin rehberlik araştırma merkezi perspektifinden incelenmesi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 18(Eğitim Bilimleri Özel Sayısı), 4176-4204. <https://doi.org/10.26466/opus.948202>
- Öğülmüş, K., Açıkgöz, M. H., & Okur, M. (2021). Özel öğrenme güçlüğü olan çocukların tanılanma sürecinin aile görüşlerine göre incelenmesi. *Route Educational & Social Science Journal*, 8(7), 201-218. <https://doi.org/10.17121/ressjournal.3013>
- Öksüz, K. (2018). Rehberlik ve araştırma merkezinde çalışan öğretmenlerin liderlik özelliklerinin belirlenmesi, *Uluslararası Liderlik Eğitimi Dergisi (ULED)*, 2(2), 40-49.
- Öz, F. S. (2012). İzmir il merkezine bağlı rehberlik ve araştırma merkezleri'nin 2005-2010 yılları çalışmalarının değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 9(1), 174-186.
- Özak, H., Vural, M., & Avcıoğlu, H. (2008). Rehberlik araştırma merkezi müdürlerinin gönderme tanılama yerleştirme izleme ve değerlendirmeye ilişkin görüş ve önerileri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 189-206.
- Özgozgu, S. (2011). Rehberlik ve araştırma merkezlerinde örgüt kültürü. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(4), 27-48.
- Sadan, A. (2018) Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde görev yapan öğretmenlerin rehberlik ve araştırma merkezlerinden beklentilerinin belirlenmesi. *Journal Of New Approaches In Special Education*, 1(1), 66-89.
- Sarı, H., Karakoç, B., & Karamuklu, E. S. (2023). Rehberlik araştırma merkezlerinde (RAM) kaynaştırma tanısı almış öğrencilerin belirlenmesine yönelik öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (32), 196-211. <https://doi.org/10.29000/rumelide.1252803>
- Satıcı, B., & Topal, M. (2022). The relationships between the leadership tendencies, job satisfaction and burnout of guidance and research centre managers. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 12(66), 443-452. <https://doi.org/10.17066/tpdrd.1174975>
- Sola-Özgüç, C. (2019). Zihin engelliler öğretmeni adaylarının rehberlik araştırma merkezinde gerçekleştirdikleri uygulamaya ilişkin deneyimleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 20(4), 763-789. <https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.512951>
- Şahin, C., & Pehlivan, C. (2006). Kırşehir rehberlik ve araştırma merkezi özel eğitim bölümünde incelenen öğrencilerin çeşitli değişkenlere göre nitelikleri. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 175-189.
- Şimşek, H. (2009). Eğitim tarihi araştırmalarında yöntem sorunu. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 42(1), 33-51.

- Teddle, C., & Tashakkori, A. (2013). *Mixed methods research: Combining quantitative and qualitative approaches*. SAGE Publications, Inc.
- Tike- Bafra, I., & Kargın, T. (2009). Sınıf öğretmenleri, rehber öğretmenler ve rehberlik araştırma merkezi çalışanlarının bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlama sürecine ilişkin tutumları ve bu süreçte karşılaştıkları güçlüklerin belirlenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 9(4), 1933-1972.
- Tiryakioğlu, Ö., & Avcıoğlu, H. (2013). Rehberlik ve araştırma merkezi müdürlerinin özel eğitim bölümünün sorunlarını algılamaları. *Turkish International Journal of Special Education and Guidance & Counselling*, 2(1), 13-29.
- Tolunay-Ateş, Ö., & Anaç, M. (2020). Rehberlik ve araştırma merkezine yapılan başvuruların incelenmesi (Burdur İli Örneği). *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(27), 687-708.
- Uysal, A. Z., Sola-Özgüç, C., ve Uzunkol, E. (2019). Sınıf öğretmeni adaylarının rehberlik ve araştırma merkezlerine ilişkin metaforik algıları. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 2(1), 48-63. <http://dx.doi.org/10.33400/kuje.554572>
- Ünay, E., Erdem, R., & Günal, Y. (2021). Geçici koruma statüsündeki özel gereksinimli öğrencilerin eğitsel tanılama süreci. *Milli Eğitim Dergisi*, 50(1), 661-982. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.959925>
- Yanık, Ş., & Gürgür, H. (2017). Procedures in Turkey for guiding students with special needs into inclusive settings. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 17(5), 1649-1773. <https://doi.org/10.12738/estp.2017.5.0066>
- Yaşar, V. (2012). Rehberlik ve araştırma merkezlerinde (RAM) görev yapan rehberlik ve araştırma merkezleri (RAM) müdürlerinin yöneticilik becerileri ile bazı yönetici davranışlarına ilişkin görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 42(195), 5-22.
- Yaylacı, F., & Güller, B. (2022). Rehberlik araştırma merkezleri tarafından bir ön değerlendirme raporu ile yönlendirilen olgularda tanınal tutarlılığın değerlendirmesi. *Turk J Child Adolesc Ment Health*, 29(1), 35-40.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (11. bs.). Ankara: Seçkin yayıncılık.
- Yılmaz, Y., & Doğan, M. (2023). Rehberlik ve araştırma merkezlerinde tanı, değerlendirme ve izleme süreçlerinin incelenmesi: İşitme kayıplı çocuklar örneği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 24(1), 137-157. <https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.901899>
- Yılmaz, Y., & Uçar, A. S. (2021). Rehberlik araştırma merkezlerinde yapılan çalışmaların gözden geçirilmesi. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 11(2), 513-533. <https://doi.org/10.23863/kalem.2021.196>
- Yürekli, M., & Şafak, P. (2022). Rehberlik ve araştırma merkezlerinde çalışan öğretmenlerin ağır ve çoklu yetersizliği olan bireylerin eğitsel değerlendirme ve tanılama süreçlerine ilişkin görüşleri. *Milli Eğitim Özel Eğitim ve Rehberlik Dergisi*, 2(3), 246-280.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

As a result of the literature review, all scientific peer-reviewed journal articles published on GRCs until September 2024 were examined in detail. All articles published in scientific peer-reviewed journals with the word “GRC” in their content were identified, a systematic was created according to the inclusion and exclusion criteria, and answers to the following questions were sought in line with these criteria.

1. What are the studies on GRCs?
2. What is the distribution of studies on RAMs according to the year of publication?
3. What is the distribution of the studies on GRCs according to the language of publication?
4. What is the distribution of the studies on GRCs according to data collection tools?
5. What is the distribution of studies on GRCs according to research methods?
6. What is the distribution of the studies on GRCs according to the type and number of participants?
7. What are the findings regarding the aims of the studies on GRCs?

Method

This study was prepared as a systematic review. Systematic review: It involves reviewing the literature to find answers to questions on a specific topic, evaluating the studies impartially by considering the inclusion and exclusion criteria, and synthesizing valid studies. In this context, it should be ensured that not all studies in the literature, but the studies included in the scope of the research are included in the research by scanning them impartially (Çınar, 2021).

Within the scope of the research, no time limitation was applied in the determination of the studies conducted with GRCs. All studies conducted on GRCs in the literature were scanned. In this context, ERIC, EBSCO, Web Of Science, Google Scholar, Dergipark, TR Index and National Thesis Center [YÖK Thesis] databases were scanned using various combinations of previously determined keywords (“GRC”, “guidance and research center”, “educational evaluation”, “family”, “teacher”, “special education”, “diagnosis”).

As a result of the literature review conducted until December 01, 2023, taking into account the inclusion and exclusion criteria, 46 studies that met the inclusion criteria of the study were reached. Duplicate publications were eliminated, and among the studies written in both thesis and article format, only those in article format were included in the study, while theses were excluded. An additional search was conducted on 19/09/2024 to access current studies. As a result of this search, three new studies on GRCs were found. Thus, a total of 49 studies were included in the research.

Findings

The 49 studies that met the criteria of the study were examined under seven categories: year of publication, method, type of participants, number of participants, data collection tool, language of publication and purpose of the study, and summary information about these categories is given in Table 2.

Discussion, Conclusion and Recommendations

When the information on the distribution of the methods used in the studies was examined, it was found that qualitative method was preferred in the majority of the studies included in the study, followed by studies conducted with quantitative method, and this was followed by mixed method studies. When the literature was examined, similar findings were found in Kurt and Kurtoğlu-Erden's (2022) study. This finding shows that researchers especially prefer qualitative

method and emphasize qualitative approaches to understand the evaluation of individuals with special needs in depth.

When the information on the data collection tools used in the studies was evaluated, it was seen that the predominant data collection tool used in the studies included in the research was the semi-structured interview technique, followed by scale, questionnaire, document analysis, personal information form, checklist and researcher's diary. Kurt and Kurtoğlu-Erden (2022) reached similar findings in their study. Interview technique was mostly used in the studies. This finding shows that researchers prefer to obtain in-depth information by interacting with the participants individually.

Considering the aims of the identified studies, it was found that the studies included in the research mostly focused on the evaluation processes of individuals with special needs and the problems experienced in these processes. This finding supports the result of the study conducted by Yılmaz and Uçar (2021). This shows that the research focuses on the evaluation processes of individuals with special needs and that efforts to understand the difficulties in this area stand out.

As a result of this research, the existing scientific literature on GRCs was examined in detail and the studies in this field were synthesized and evaluated in a systematic manner. In this framework, a systematic review of the studies on GRCs was conducted to save time for researchers and to determine the general conjuncture of research on GRCs. This review is considered to be of great importance in terms of identifying gaps in research on GRCs, assessing the strength of existing findings, understanding trends in GRCs, and providing a basis for future research. Limitations of this study include the fact that it covers research conducted until September 2024, and that only a limited number of databases were searched.

Based on the findings of the study, some suggestions can be made for future studies:

- It was observed that qualitative research method was frequently preferred in most of the studies included in the research. However, in order to enrich the methodology of the study and strengthen the validity of the findings, it may be recommended to focus more on mixed-method research.
- In studies on GRCs, it has been observed that GRC staff, teachers, parents, prospective teachers and administrators usually constitute the study group. However, the inclusion of health professionals in the study groups in future studies may provide a broader perspective and thus the place of GRCs in the education system can be evaluated more comprehensively.
- It was determined that interview technique was mostly preferred in the studies included in the research. However, in order to diversify the data obtained and expand the scope of the research, it may be recommended to use more than one data collection tool. This would enrich the research results and provide the reader with a broader perspective.